

บทพินิจหนังสือ (Book Review)

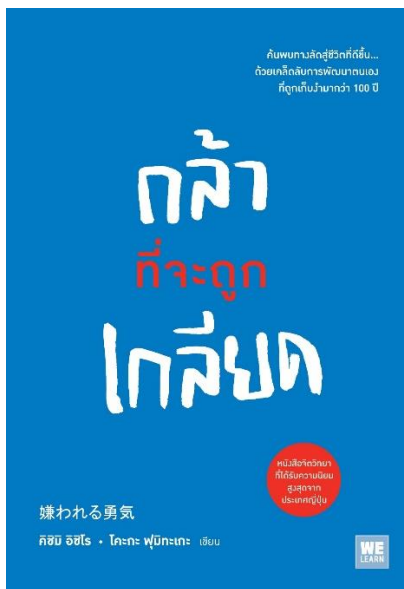
กล้ำที่จะถูกเกลียด 2: จิตวิทยาการสอนตามแนวคิดแบบแอดเลอร์

อุษณี ลลิตผसान

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Usanee Lalitpasan

Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

เมื่อกล่าวถึงจิตวิทยาสำหรับครู ส่วนใหญ่นักวิชาการทางด้านการศึกษารู้จักทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (B. F. Skinner) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ (Sigmund Freud) หรือ ทฤษฎีบุคลิกภาพของคาร์ล จุง (Carl G. Jung) สำหรับหนังสือที่จะแนะนำผู้อ่านในครั้งนี้ นับเป็นจิตวิทยาอีกแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

กล้ำที่จะถูกเกลียด เป็นหนังสือซึ่งเขียนโดย คิซิมิ อิชิโร และโคกะกะ ฟุมิทะกะ เนื้อหาสำคัญของหนังสือเป็นการนำเสนอหลักจิตวิทยาแบบแอดเลอร์ (Alfred Adler) ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ผ่านตัวละคร 2 ตัว คือ ชายหนุ่ม และ นักปรัชญา โดยชายหนุ่มจะ

ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และนักปรัชญาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยหลักจิตวิทยาแบบแอดเลอร์ ทั้งนี้ กล้ำที่จะถูกเกลียด มีการจัดพิมพ์ออกมาจำนวน 2 เล่ม เล่มที่ 1 หน้าปกสีฟ้า เล่มที่ 2 หน้าปกสีแดง หนังสือแต่ละเล่มมีสาระสำคัญที่สมบูรณ์ในตัว ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้โดยไม่ต้องอ่านอีกเล่ม หรือเรียงลำดับการอ่านแต่อย่างใด

ผู้เขียนได้มีโอกาสอ่านกล้ำที่จะถูกเกลียดทั้งสองเล่ม เมื่อแรกถ้าอ่านเฉพาะชื่อ และดูจากหน้าปกเป็นหนังสือที่ไม่เคยคิดว่าอยากจะหยิบขึ้นมาอ่าน แต่เมื่ออ่านแล้วและได้ตกผลึกตรึงตรองสิ่งที่อ่านกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตการทำงาน ผู้เขียนพบว่าสามารถเอามาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้ำที่จะถูกเกลียด เล่มที่ 2 ที่นำเสนอแง่มุมหลักจิตวิทยาแบบแอดเลอร์ ตลอดจน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอนได้สอดคล้องกับสิ่งที่ครูอาจารย์ได้ประสบพบเจอจริง ๆ ในชั้นเรียน ตามทฤษฎีผู้เขียนพบว่าเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับครูอาจารย์ทุกระดับการศึกษา ทั้ง การศึกษาปฐมวัย การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ตลอดจน การศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึง ผู้ที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษา หรือการเป็นโค้ช เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้สาระสำคัญจากหนังสือที่ผู้เขียนสามารถสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเชื่อมโยงกับการสอนได้ มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 เป้าหมายของการสอน ประกอบด้วย (1) เป้าหมายด้านพฤติกรรม คือ การสอนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองได้ และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี และ (2) เป้าหมายด้านจิตใจ คือ การสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ และรู้สึกว่าทุกคนเป็นมิตร รวมถึง ควรมีการสอนความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในฐานะมนุษย์ ด้วยความทุกข์และความสุขล้วนแล้วแต่เกิดจากความสัมพันธ์กับคนอื่น

ประเด็นที่ 2 ผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองได้ และไม่ควรรู้สึกเป็นผู้สอนทำให้ผู้เรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง ตามหลักจิตวิทยาแบบแอดเลอร์ระบุว่า การที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง เพราะผู้สอนกลัวว่าผู้เรียนจะพึ่งพาตนเองได้ และลุกขึ้นมาเผชิญหน้ากับผู้สอนอย่างเท่าเทียม แล้วทำให้อำนาจของผู้สอนหายไป นอกจากนี้ ถ้าผู้เรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้สอนจะทำให้ผู้สอนสามารถป้องกันปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเองได้ โดยไม่ต้องเสี่ยงกับการรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เรียน ทั้งนี้ การสอนที่ควรเป็น คือ การสอนให้ผู้เรียนพึ่งพาตัวเองได้ โดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ภายใต้การสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ

ประเด็นที่ 3 ผู้สอนควรมีความเคารพผู้เรียน คือ การเคารพในความเป็นมนุษย์ การมองคนผู้เรียนใน

แบบที่ผู้เรียนเป็น โดยตระหนักว่าตัวตนของผู้เรียนแต่ละคนมีเพียงหนึ่งเดียว ไม่มีใครทดแทนใครได้ การยอมรับผู้เรียนในแบบที่เป็นโดยปราศจากเงื่อนไขเป็นการเคารพที่ยิ่งใหญ่ที่สุด “มนุษย์เราไม่ได้มีชีวิตอยู่เพื่อทำตามความคาดหวังของคนอื่น คนอื่นก็ไม่ได้มีชีวิตอยู่เพื่อทำตามความคาดหวังของเรา” การพยายามเปลี่ยนแปลงผู้เรียนโดยการสร้างให้เกิดความกลัวด้วยการสื่อสารที่รุนแรง เช่น การขู่เข็ญ การดุด่าว่ากล่าว เป็นสิ่งที่ผู้สอนใช้เนื่องจากต้องการให้ผู้เรียนยอมจำนนต่อตนเองโดยเร็ว ซึ่งผู้เรียนอาจแสดงท่าทีเคารพ แต่เป็นความเคารพที่เกิดจากการความกลัว ไม่ได้เคารพผู้สอนอย่างแท้จริง และผู้เรียนมองออกว่าสิ่งที่ผู้สอนทำเป็นการกระทำที่ไร้คุณภาวะ

ประเด็นที่ 4 ผู้สอนควรใส่ใจต่อผู้เรียน โดยใส่ใจในสิ่งที่ผู้เรียนใส่ใจ ส่วนใหญ่ผู้สอนมักจะพยายามให้ผู้เรียนสนใจในสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นประโยชน์ มีคุณค่า และคิดว่าสิ่งที่ตนกำลังทำนั้นเป็นการทำเพื่อผู้เรียนตลอดจน เห็นว่าสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ เช่น เกม เป็นเรื่องไร้สาระ ทั้งที่ความเป็นจริงการกระทำดังกล่าวของผู้สอน คือ การก้าวถอยและขาดความเคารพในตัวผู้เรียน ความไร้สาระที่ผู้สอนมองนั้น เกิดขึ้นจากการมองโลกของผู้สอนเอง ปัญหาจึงอยู่ที่ผู้สอนมองโลกอย่างไร การมีความรู้สึกร่วมเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรทำและเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในการเข้าหาผู้เรียน ด้วยการมองด้วยตา ฟังด้วยหู ใจด้วยใจของผู้เรียน และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในฐานะเพื่อนคนหนึ่ง

ประเด็นที่ 5 ผู้สอนไม่ควรใช้การชม และการดุด่าว่ากล่าว เนื่องจากการชมเป็นการสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนมีสถานะพิเศษ และความต้องการการมีสถานะพิเศษนี้ ก่อให้เกิดปัญหาการเรียกร้องความสนใจ การช่วงชิงอำนาจในชั้นเรียน การเกลียดชัง และการแสดงถึงการไร้ความสามารถ ด้วยผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถได้สถานะพิเศษจากการชม จึงแสดงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้สอน ผู้ปกครอง ให้ความสนใจหรือเป็นทุกข์ ซึ่งบรรลัวัตรุประสงค์ของ

ผู้เรียนที่ต้องการมีสถานะพิเศษ ในขณะที่ การดูคำว่ากล่าวไม่ใช่วิธีการที่ใช้ได้ผลในการสอน เนื่องจากจะเห็นว่าผู้สอนบางท่านต้องดูว่ากล่าวผู้เรียนเป็นประจำ อันแสดงว่าให้เห็นว่าวิธีการดังกล่าวใช้ไม่ได้ผล เพราะถ้าใช้ได้ผลต้องใช้ได้ผลตั้งแต่ครั้งแรกโดยไม่ต้องทำซ้ำ แต่การที่ผู้สอนดูว่ากล่าว ผู้สอนกำลังทำไปตามความปรารถนาของผู้เรียนที่ต้องการสร้างความรู้สึกรู้สึกได้สถานะพิเศษ สิ่งที่คุณสอนควรทำเมื่อเจอสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน คือ การวิเคราะห์ว่าเป้าหมายของผู้เรียนคืออะไร และช่วยผู้เรียนคิดว่าจะทำอย่างไร

ประเด็นที่ 6 ผู้สอนควรสร้างห้องเรียนประชาธิปไตย และเน้นการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน โดยผู้มีอำนาจสูงสุดในห้องเรียน คือ ผู้เรียน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ กฎในห้องเรียนต้องเป็นกฎที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประชาธิปไตย การใช้วิธีการให้รางวัลและลงโทษ ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามเพียงเพื่อได้รับการชื่นชม หรือ ไม่ถูกตำหนิ เท่านั้น สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยการแข่งขันเพื่อให้ได้รับการชื่นชมจะสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ผู้เรียนในห้องเป็นคู่แข่งกัน ทั้งที่ในความเป็นจริงผู้เรียนไม่จำเป็นต้องแข่งขันกัน เนื่องจากคุณค่าของแต่ละคนอยู่ที่การเป็นตัวเอง ไม่ใช่การแตกต่างจากคนอื่น หรือต้องมีสถานะพิเศษ ห้องเรียนประชาธิปไตยจะขับเคลื่อนจากความร่วมมือของทุกคนในชั้นเรียนด้วยความ เป็นมิตร และเป็นความสัมพันธ์แบบเท่าเทียม

นอกจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสอน บางส่วนข้างต้น ผู้เขียนพบว่ามีย่อหลายประเด็นในหนังสือที่น่าสนใจ เช่น การเชื่อมโยงหลักจิตวิทยาแบบแอตเลอร์กับการพัฒนาตนเอง โดยการตระหนักรู้ว่าผู้ที่กำหนดชีวิตคือตนเอง ณ ตอนนี้ ประสบการณ์ในอดีตไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดชีวิตในปัจจุบัน แผลใจหรือปมในอดีตไม่มีอยู่จริง แต่อยู่ที่ว่าเราให้ความหมายแก่ประสบการณ์ในอดีตอย่างไร ทั้งนี้ การที่บุคคลไม่ยอมเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเพราะตนเอง เพียงแต่ใช้สาเหตุในอดีตมาเป็นเครื่องมือในการอ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงตนเองเท่านั้น

สุดท้ายนี้ จากหลักจิตวิทยาแบบแอตเลอร์ที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นประเด็นที่ชวนคิดให้นำไปสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตามสาระต่าง ๆ ในหนังสือยังมีอีกหลายประเด็นที่ช่วยกระตุ้นความคิดของผู้อ่าน ผู้เขียนขอเชิญชวนทุกท่านติดตามสาระจากหนังสือเล่มนี้ที่จะถูกเกลียด เล่มที่ 2

Refernece

Ichiro, K. & Fumitake, K. (2016). *Shiawase ni naru yuki* [Dare to hate 2]. Bangkok: welearn. [in Thai]